

Nr 20

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 77 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472); given Stockholms slott den 29 januari 1965.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 77 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472).

GUSTAF ADOLF

Herman Kling

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås sådan ändring i militära rättegångslagen att mål om klagan över beslut i disciplin- eller ersättningsmål i vissa fall kan flyttas från underrätt, som upptagit klagan, till annan underrätt.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 77 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948****(nr 472)**

Härigenom förordnas, att 77 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

77 §.

Klagan över ————— målet avgjorts.

Om synnerliga skäl föreligga, må domstol, som upptagit klagan, på framställning av åklagaren förordna, att målet skall flyttas till annan domstol som ägt upptaga ansökan om stämning i saken. Beslut eller annan åtgärd av den förra domstolen skall gälla till dess den domstol, dit målet flyttats, förordnar annat.

—————
Denna lag träder i kraft den 1 juli 1965.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 15 januari 1965.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, fråga om *ändring i militära rättegångslagen* samt anför följande.

I skrivelse den 11 mars 1963 har riksdagens militieombudsman hemställt, att Kungl. Maj:t ville överväga frågan om införande av möjlighet för domstol att till annan domstol flytta mål om klagan över beslut i disciplinmål och ersättningsmål (MO:s ämbetsberättelse 1964 s. 218—232).

MO har i skrivelsen redovisat yttranden av överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna, föreningarna Sveriges häradshövdingar, Sveriges stadsdomare, Sveriges landsfiskaler, Sveriges stadsfiskaler och Sveriges auditörer samt Sveriges advokatsamfund.

Över MO:s hemställan har efter remiss yttranden avgivits av riksåklagaren, Svea hovrätt, hovrätten för Övre Norrland och domstolskommittén. Riksåklagaren har vid sitt yttrande fogat yttranden av statsåklagarna i Stockholm, Göteborg och Malmö, stadsfiskalerna i Linköping, Karlskrona, Kristianstad och Skövde samt landsfiskalen i Bodens distrikt.

Jag anhåller nu att få upptaga den av MO behandlade frågan.

Gällande bestämmelser

Bestämmelser om militära mål är samlade i militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472).

Målen är i lagen uppdelade i två huvudgrupper, nämligen militära brottmål och militära tvistemål. Såsom militära brottmål anses mål, som angår vissa i lagen angivna brott av krigsman eller av någon som ej är krigsman men innehar tjänst vid krigsmakten (3 och 4 §§). Till militära tvistemål hänföres mål, som enbart rör enskilt anspråk på grund av vissa brott, eller mål om ersättning i annat fall för förlust av eller skada på viss egendom inom krigsmakten (5 §).

Militära mål skall som regel handläggas vid allmän domstol. I vissa fall kan de emellertid handläggas av militär chef som disciplinmål eller ersättningsmål. Under krig, beredskapstillstånd eller beredskapsövning gäller särskilda bestämmelser. (1 §.)

I regel skall den allmänna underrätten i den ordinarie förläggningssorten för avdelning vid krigsmakten vara domstol för avdelningen. Kungl. Maj:t kan dock förordna att annan allmän underrätt skall vara domstol för viss avdelning, om ett ändamålsenligt ordnande av rättsskipningen kräver det. (70 §.) Sådana förordnanden har meddelats genom kungörelsen den 25 september 1959 (nr 454) med vissa särskilda bestämmelser om laga domstol i militära mål m. m. (senast ändrad 1964: 763).

Åtal för brott, som förövats under tjänstgöring vid krigsmakten, skall upptagas av domstolen för den avdelning till vilken den misstänkte hör eller där han tjänstgjorde vid tiden för brottet (71 § första stycket). Om den misstänkte tjänstgör vid annan avdelning när åtal skall väckas, kan även domstolen för denna avdelning upptaga åtalet, om rätten finner det lämpligt med hänsyn till utredningen, kostnader och andra omständigheter (71 § andra stycket). Tjänstgjorde den misstänkte ej vid krigsmakten när brottet begicks, skall åtalet upptagas av den underrätt som Kungl. Maj:t föreskriver för olika fall eller, om sådan föreskrift ej meddelats, av domstolen för den avdelning till vilken den misstänkte hör eller av den underrätt som är belägen närmast gärningsorten och är domstol för avdelning vid krigsmakten (71 § tredje stycket).

Åtal i militärt brottmål kan också upptagas av rätten i den ort där brottet förövades, den rätt där den misstänkte skall svara i tvistemål i allmänhet eller rätten i den ort där den misstänkte mera varaktigt uppehåller sig. Som förutsättning härför gäller att rätten finner synnerliga skäl föreligga med hänsyn till utredningen, kostnader och andra omständigheter. (73 §.)

För militära tvistemål äger forumreglerna för åtal i militära brottmål motsvarande tillämpning (76 §).

Brottmål som handlägges av militär chef benämnes disciplinmål (7 §). I sådant mål kan dömas till disciplinstraff, bestående av arrest i högst femton dagar eller disciplinbot (8 §). Egendom som tagits i beslag i målet kan förklaras förverkad, om värdet av egendomen ej överstiger 200 kronor (11 §).

Militär chef som har bestraffningsrätt kan också ålägga befattningshavare vid krigsmakten att ersätta kronan för egendom som gått förlorad eller blivit skadad, om värdet av förlusten eller skadan ej överstiger 500 kronor (58 och 59 §§). Prövas ansvarsfrågan i disciplinmål, kan ersättningsskyldighet åläggas i samma mål. I annat fall handlägges ersättningsfrågan som ett militärt tvistemål, vilket benämnes ersättningsmål (60 §).

Den som ålagts disciplinstraff eller ersättningskyldighet i disciplin- eller ersättningsmål äger fullfölja talan mot beslutet. Detsamma gäller den för vilken egendom förklarats förverkad i disciplinmål. (43 § första stycket och 64 § första stycket.) Klagan över beslutet upptages av domstolen för den avdelning vid vilken disciplin- eller ersättningsmålet avgjorts (77 §). Är fråga om ansvar eller enskilt anspråk på grund av ämbetsbrott av den som bestrider tjänst såsom regementschef eller därmed likställd eller högre tjänst eller av annan ämbets- eller tjänsteman, mot vilken åtal för ämbetsbrott skall väckas i hovrätt, upptages klagan direkt i hovrätt (78 §). Den som vill klaga skall ingiva fullföljdsinlaga till den som meddelat beslutet (43 § andra stycket). Inlagan och övriga handlingar i målet sändes som regel till åklagaren, som har att komplettera utredningen i erforderliga delar och därefter sända samtliga handlingar till domstolen (47—49 §§).

Mot beslut i disciplinmål äger åklagare fullfölja talan i ansvarsfrågan genom ansökan om stämning till samma domstol som är fullföljdsinstans för enskild part enligt vad som sagts förut. Åklagaren kan på samma sätt fullfölja talan i fråga om förverkande av egendom. (52 §.) Överklagas beslut i ersättningsmål, föres kronans talan av åklagare (64 § andra stycket).

Laga domstol i allmänna brottmål är rätten i den ort, där brottet förövades. Åtal för brott kan också upptagas av den rätt där den misstänkte skall svara i tvistemål i allmänhet eller rätten i den ort där den misstänkte mera varaktigt uppehåller sig, om rätten finner det lämpligt med hänsyn till utredningen, kostnader och andra omständigheter. Bestämmelserna härom finnes i 19 kap. 1 § rättegångsbalken.

Enligt 19 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken äger domstol, som upptagit allmänt åtal, förordna att målet skall flyttas till annan behörig domstol, om synnerliga skäl föreligger. En förutsättning för sådant förordnande är att åklagaren begärt överflyttningen. Beslut eller annan åtgärd av domstolen gäller till dess den domstol, dit målet flyttats, förordnar annat. Dessa bestämmelser i rättegångsbalken är tillämpliga även i de militära brottmål vari underrätt utgör första instans (6 § militära rättegångslagen). De gäller däremot ej i mål om klagan över beslut i disciplinmål eller i militära tvistemål.

Militieombudsmannens skrivelse

Vid MO:s inspektion av handläggningen av militära mål vid en underrätt gjorde en domare vid underrätten MO uppmärksam på att mål om klagan över beslut i disciplin- eller ersättningsmål icke lagligen kan flyttas till annan domstol. Domaren uttalade samtidigt att detta innebär en

påtaglig olägenhet. På hemställan av MO sammanfattade domaren därefter sina synpunkter i en skrift till MO. Denna skrift utmynnade i förslag om sådan ändring i militära rättegångslagen att dessa mål på framställning av åklagaren kan flyttas från den underrätt som är behörig att upptaga klagan till annan allmän underrätt som skulle ha kunnat upptaga omedelbart väckt talan i saken.

I samtliga av MO infordrade yttranden över skriften till MO tillstyrktes att mål om klagan över beslut i disciplin- eller ersättningsmål bör kunna flyttas till annan domstol. *Föreningen Sveriges stadsfiskaler* anser att sådant mål icke bör kunna flyttas till annan domstol än den som är domstol för avdelning vid krigsmakten. Föreningen betonar därvid behovet av erfarenhet av handläggningen av militära mål. *Föreningen Sveriges härads-hövdingar* framhåller att frågan, huruvida handläggningen av klagomål i ett disciplin- eller ersättningsmål bör flyttas, torde få bedömas bl. a. med hänsyn till om vittnesförhör påfordras med personer på förläggningsorten eller om annan muntlig utredning än förhör med parterna icke avses skola förebringas vid rätten. Beslut om överflyttning synes höra meddelas först sedan åklagaren avslutat sin utredning. Snabbheten och smidigheten i förfarandet skulle bäst främjas av att åklagaren ålägges att taga ställning till forumfrågan i samband med utredningen. *Föreningen Sveriges stadsdomare* finner att överflyttning bör ske med stor återhållsamhet, eftersom det är av betydelse att en enhetlig praxis bibehålles i bedömningen inom bestraffningsområdet.

Förslaget att det skall ankomma på åklagare att göra framställning om målets överflyttande godtages i flertalet yttranden. En annan standpunkt intages endast av *överbefälhavaren*, som anser att det bör ankomma på domstolen att besluta om överflyttning av mål efter omständigheterna utan formell framställning av part.

MO erinrar i sin skrivelse om att processlagberedningen i motiven till 19 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken uttalade att det någon gång kan finnas lämpligare med hänsyn till utredningen och andra omständigheter att mål om allmänt åtal behandlas av annan domstol än den som upptagit åtalet. Det kan t. ex. visa sig att även annan än den först tilltalade tagit del i brottet eller att den tilltalade begått brott även i annan ort. För sådana fall konstaterade beredningen att rätten har ansetts höra kunna förordna att målet skall flyttas till annan behörig domstol. (SOU 1938: 44 s. 251.) MO erinrar i anslutning härtill om att den grundläggande forumregeln i 19 kap. 1 § rättegångsbalken har kompletterats så att åtal numera kan anhängiggöras, förutom vid rätten i den ort där brottet förövades, även vid den rätt där den misstänkte skall svara i tvistemål i allmänhet eller rätten i den ort där den misstänkte mera varaktigt uppehåller sig. I praxis förekommer nu därför överflyttning av mål även i andra fall än sådana som närmast avsetts enligt processlagberedningens exemplifiering (jfr Gärde m. fl.: Nya rättegångsbalken s. 230).

Möjligheten att flytta militärmålen torde främst utnyttjas, framhåller MO, när åtal mot en värnpliktig icke hinner slutbehandlas innan han hemförlovas. I regel är den värnpliktige ej bosatt i orten för militärtjänstgöringen. Särskilt om den värnpliktige kommer att uppehålla sig på långt avstånd därifrån efter hemförlovningen, skulle han onödigtvis åsamkas ansevliga kostnader och andra olägenheter, om målet måste bli kvar vid domstolen i den militära förläggningssorten. Visserligen får vissa brottmål avgöras utan hinder av att den tilltalade kommit tillstådes endast genom ombud eller uteblivit. En förutsättning härför är att saken kan utredas nöjaktigt. I militära mål är emellertid utredningen förhållandevis ofta beroende av den tilltalades egna uppgifter. Även om målet kan avgöras i den tilltalades frånvaro, har han otvivelaktigt ett berättigat intresse av att själv få framföra sin syn på saken. Det är icke tillfredsställande att svårigheter möter som ytterst orsakas av en tvångsvis ålagd tjänstgöring. Med hänsyn till att de militära målen behandlas med förtursrätt inträffar det väl ej alltför ofta att ett mål är oavgjort, när hemförlovning sker. Den militära disciplinens krav på skyndsam handläggning kan emellertid medföra att åtal måste anställas även när endast kort tid av tjänstgöringen återstår. Det händer då lätt att domstolen ej hinner hålla förhandling före hemförlovningen. Andra vanliga fall av överflyttning av militära mål sammanhänger med att en värnpliktig kan bli omplacerad till annat förband under pågående tjänstgöring. Från flottans fartyg avpolletteras exempelvis värnpliktiga då och då på grund av bristande anpassning till tjänsten ombord och tilldelas tjänstgöring i land i stället. Om de förseelser, som måhända är uttryck för den bristande anpassningen, åtalats vid t. ex. rådhusrätten i Karlskrona och den nya tjänstgöringen förlägges till Stockholm eller Göteborg, medför en handläggning av målet i Karlskrona givetvis olägenheter i skilda hänseenden. Bland annat måste en inställelse vid domstolen leda till avbrott i tjänstgöringen under väsentligt längre tid än som åtgår för själva domstolsförhandlingen.

Av det som nu anförts framgår, enligt vad MO framhåller, att överflyttningensinstitutet är av stor betydelse i de militära målen. Överflyttning kan emellertid endast ske mellan domstolar som är behöriga i och för sig och endast brottmål kan flyttas. Möjlighet att använda institutet saknas därför i vissa slag av mål.

För klagan över beslut i disciplinmål finns endast en behörig domstol. Med hänsyn till instansordningen finner MO det ej kunna komma i fråga att ändra detta förhållande. Däremot behöver det enligt MO:s mening icke möta avgörande betänkligheter att låta domstol, som rätteligen upptagit målet, förordna om överflyttning till annan domstol. Den militära chef som har bestraffningsrätt intager ej i alla hänseenden samma ställning som en domstol i första instans. Dessutom kan påpekas att åklagare, som vill klaga över beslut i disciplinmål, skall göra det genom ansökan om stämning. Uppenbarligen föreligger emellertid ej något behov av över-

flyttningsmöjlighet, när klagan över beslut i disciplinmål upptagits omedelbart av hovrätt. Beträffande övriga mål, vari sådan klagan föres, anser MO att vad han framhållit om betydelsen av överflyttningsinstitutet i de militära målen gäller i full utsträckning. Antalet mål om klagan över beslut i disciplinmål torde utgöra endast en ringa del av samtliga militära brottmål vid domstolarna; i rättsstatistiken för år 1960 redovisas 2 481 slutligt avgjorda militära brottmål vid underrätterna, därav 262 fullföljda disciplinmål. Det övervägande flertalet förseelser av krigsmän bestraffas dock i disciplinmål och MO finner det ej uteslutet att ändrade proportioner kan inträda, åtminstone tillfälligtvis. Även enstaka fall av olägenheter bör naturligtvis i möjligaste mån undvikas.

MO erinrar härefter om att talan mot beslut i ersättningsmål som regel upptages av samma domstol som har att pröva talan mot beslut i disciplinmål. Även i övrigt gäller vad som föreskrives om klagan över beslut i disciplinmål. Mål om klagan i ersättningsmål är visserligen att hänföra till tvistemålen kategori. Detta innebär dock icke att målen till sin karaktär väsentligt skiljer sig från mål om klagan i disciplinmål. Ersättningsmål kan endast avse fråga om förlust av eller skada på egendom som tillhör eller nyttjas av krigsmakten. Den ersättningsgrundande handlingen utgöres i allmänhet av underlåtenhet att iakttaga normal aktsamhet. Ofta medför handlingen därför även straffansvar och ersättningskyldigheten kan då prövas tillsammans med ansvarsfrågan i disciplinmål. Med hänsyn härtill anser MO en vidgad möjlighet att förordna om överflyttning till annan domstol även böra gälla mål om klagan över beslut i ersättningsmål. Att mål om sådan klagan torde vara betydligt fåtaligare än mål, som avser klagan i disciplinmål, bör inte hindra en sådan lösning enligt MO:s uppfattning.

Övriga militära tvistemål, d. v. s. de som ej är ersättningsmål eller avser klagan över beslut i sådant mål, är i princip likartade med ersättningsmålen med avseende på processföremålet enligt vad MO framhåller. För dem gäller också motsvarande forumregler som för militära brottmål. I övrigt följer emellertid rättegången i dessa tvistemål, vilka anhängiggöres av enskild person eller kronan genom central förvaltningsmyndighet, vad som är föreskrivet för tvistemål i allmänhet. På grund härav finner MO ej tillräckliga skäl föreligga att ägna vidare uppmärksamhet åt överflyttningsfrågan för dessa militära tvistemål i detta sammanhang.

Den bestämmelse som fordras för att möjliggöra överflyttning av mål om klagan över beslut i disciplin- eller ersättningsmål anser MO lämpligen böra utformas i nära anslutning till gällande stadgande i 19 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken. MO föreslår att den nya bestämmelsen infördes i ett nytt andra stycke i 77 § militära rättegångslagen. Enligt den av MO föreslagna bestämmelsen må domstol, som upptagit klagan, för-

ordna att målet skall flyttas till annan domstol, som kunnat upptaga omedelbart väckt talan i saken. Sådant förordnande föreslås kunna meddelas på framställning av åklagaren, om synnerliga skäl föreligger. Beslut eller annan åtgärd av domstolen skall gälla till dess den domstol, dit målet flyttats, förordnar annat.

Genom en sådan bestämmelse, anför MO vidare, kommer målen att kunna flyttas även till domstol som icke regelmässigt har att handlägga militära mål. Forumregeln i 73 § militära rättegångslagen blir därvid indirekt tillämplig och som förutsättning för måls upptagande kommer att gälla att rätten finner synnerliga skäl föreligga med hänsyn till utredningen, kostnader och andra omständigheter (jfr MO:s ämbetsberättelse 1964 s. 87). Prövningen om denna förutsättning är för handen torde ankomma på den domstol som förordnar om överflyttningen av mål. Samma förhållande föreligger redan för närvarande, när domstol meddelar förordnande om överflyttning enligt 19 kap. 7 § rättegångsbalken (SOU 1938: 44 s. 251). Någon olägenhet därav synes ej ha uppkommit i praxis.

Yttranden över militieombudsmannens skrivelse

MO:s förslag att mål om klagan över beslut i disciplin- eller ersättningsmål skall kunna flyttas till annan domstol och att initiativrätten skall ankomma på åklagaren har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i samtliga remissyttranden. *Svea hovrätt* framhåller vikten av att de militära målen behandlas skyndsamt så att överflyttningsinstitutet kommer till användning i minsta möjliga utsträckning. *Statsåklagaren i Stockholm* uttalar att det får anses ligga i sakens natur att åklagaren, innan överflyttning begäres, tager kontakt med militär chef och gör sig underrättad om den tilltalade beräknas tjänstgöra på annan ort så länge att det finnes anledning att flytta målet. *Statsåklagaren i Malmö* finner det naturligt att åklagaren undersöker, om målet bör flyttas, i samband med den utredning han skall företaga med anledning av klagan över beslut i disciplin- eller ersättningsmål. I sin förklaring över fullföljdsinlagan bör åklagaren kunna göra framställning att målet flyttas till annan domstol.

Förslaget att målet skall kunna flyttas även till domstol, som icke regelmässigt handlägger militära mål, har mött gensaga endast från *stadsfiskalerna i Kristianstad* och *Skövde*. De har därvid anslutit sig till den ståndpunkt som Föreningen Sveriges stadsfiskaler intagit i dess yttrande till MO. I detta sammanhang säger sig *statsåklagaren i Stockholm* kunna förvänta att överflyttning till annan domstol icke begäres, när det finnes anledning att kräva erfarenhet om militära förhållanden hos domstol eller åklagare. *Statsåklagaren i Malmö* anser att man bör vara återhållsam med

att flytta mål till domstolar med ringa erfarenhet av sådana mål. Detta bör kunna beaktas vid bedömningen om synnerliga skäl föreligger för ett överflyttande. *Statsåklagaren i Göteborg* betonar att det är särskilt angeläget med samråd mellan åklagarna, innan överflyttning begäres, när den åklagare som skall övertaga målet ej regelmässigt handlägger militära mål. För sådana fall ifrågasätter *stadsfiskalen i Karlskrona*, om icke åklagare som överlämnar målet bör uttala sin mening i påföljdsfrågan.

Departementschefen

Militära mål handlägges som regel av allmän domstol. I åtskilliga fall kan militär chef i stället döma till vissa disciplinstraff. I brottmål som handlägges av militär chef, *disciplinmål*, kan även fråga om förverkande av egendom prövas. Militär chef kan därjämte i begränsad utsträckning ålägga befattningshavare vid krigsmakten att ersätta kronan för förlust av eller skada på egendom. Ersättningskyldighet kan åläggas i disciplinmål. Om ersättningsfråga ej prövas i sådant mål, kan den handläggas av den militäre chefen i *ersättningsmål*.

För varje avdelning vid krigsmakten finnes en domstol. Som regel är det den allmänna underrätten i avdelningens ordinarie förläggningssort.

Militära mål anhängiggöres i allmänhet vid domstol på samma sätt som allmänna mål. Militärt brottmål anhängiggöres således genom att åklagaren väcker åtal. Sådant åtal skall enligt huvudregeln upptagas av domstolen för den avdelning vid krigsmakten till vilken den misstänkte hör eller där han tjänstgjorde vid tiden för brottet. Tjänstgör den misstänkte vid annan avdelning när åtal skall väckas, kan även domstolen för denna avdelning upptaga åtalet, om rätten finner det lämpligt med hänsyn till utredningen, kostnader och andra omständigheter. Åtalet får också upptagas av rätten i den ort där brottet förövats eller av den rätt där den misstänkte skall svara i tvistemål i allmänhet eller av rätten i den ort där han mera varaktigt uppehåller sig. Förutsättningen härför är att rätten finner synnerliga skäl föreligga med hänsyn till utredningen, kostnader och andra omständigheter. Vad som sagts om rätten där den misstänkte skall svara i tvistemål i allmänhet innebär att domstolen i mantalsskrivningsorten blir behörig att handlägga målet. Har åtal väckts vid en domstol, kan målet flyttas till annan behörig domstol på framställning av åklagaren.

Militära tvistemål anhängiggöres som regel genom ansökan om stämning till domstolen. I fråga om var talan skall väckas äger reglerna om åtal i militära mål motsvarande tillämpning. Anhängiggjort mål kan ej flyttas till annan domstol.

Mot beslut i disciplin- eller ersättningsmål föres talan hos domstolen för den avdelning vid vilken målet avgjorts. Angår beslutet ämbetsbrott, föres

talán i vissa fall hos hovrätt. Talán får föras av den som ålagts disciplinstraff eller ersättningskyldighet eller av den för vilken egendom förklarats förverkad. Klaganden har att upprätta en fullföljdsinlaga, som efter utredning av åklagaren ingives till domstolen. I fråga om ansvar eller förverkande äger även åklagare föra talán. Han skall göra det genom ansökan om stämning.

För klagan över beslut i disciplin- eller ersättningsmål finnes endast en behörig domstol i varje särskilt fall i enlighet med vad som nu sagts. Mål, som fullföljts hos domstolen, kan ej flyttas till annan domstol enligt gällande bestämmelser. MO:s förslag till lagändring innebär bl. a. att möjlighet skall öppnas för domstolen att förordna om överflyttning av målet till annan domstol som kunnat upptaga omedelbart väckt talán i saken.

I fråga om åtal i militärt brottmål är syftet med alternativt behöriga domstolar och med möjligheten att flytta mål främst att underlätta för den misstänkte att inställa sig personligen inför rätten. Hans närvaro är ofta nödvändig för att rättegången skall kunna genomföras. Detta gäller särskilt de fall då förhör med honom utgör den enda utredning som står till buds, vilket ej är ovanligt i mål av detta slag. Det har visat sig vara av särskild praktisk betydelse att kunna flytta mål till annan domstol i samband med att den misstänktes tjänstgöring förlägges till annat förband eller att han hemförlovas. Långa och tidsödande resor, som skulle bli kostsamma för den misstänkte, kan undvikas.

Mål om klagan över beslut i disciplinmål skiljer sig till sin karaktär icke nämnvärt från militära brottmål som angår åtal. Med hänsyn till de enskilda klagandenas intressen och till processekonomiska synpunkter över huvud synes det motiverat att också mjuka upp reglerna om domstol i mål om klagan i disciplinmål. Detsamma gäller mål om klagan i ersättningsmål. Såsom MO uttalat torde gällande ordning om fullföljd av talán ej böra ändras. Har talán fullföljts hos behörig allmän underrätt, bör domstolen emellertid kunna förordna att målet flyttas till annan domstol. Jag biträder alltså i denna fråga MO:s uppfattning, vilken vunnit allmän avslutning under remissbehandlingen.

I överensstämmelse med vad som gäller för militära brottmål som anhängiggjorts genom åtal torde fullföljda disciplin- eller ersättningsmål böra flyttas endast om synnerliga skäl föreligger. Vid rättens prövning kan beaktas bl. a. om domstol, till vilken överflyttning aktualiseras, regelmässigt handlägger militära mål. Om omständigheterna talar mot att målet flyttas till domstol där militära mål sällan förekommer, kan alltså flyttning underlåtas. Detta torde dock förekomma endast i undantagsfall och någon anledning att, som förordats i vissa remissyttranden, begränsa möjligheterna att flytta mål till att avse domstol, som är domstol för avdelning vid krigsmakten, föreligger därför ej enligt min uppfattning. Lagbestämmelsen

i ämnet bör utformas så, att det blir möjligt att flytta mål till annan domstol som ägt upptaga ansökan om stämning i saken. Bestämmelsen kommer härigenom att avse domstol som är behörig att handlägga åtal eller omedelbart väckt talan om ersättningsanspråk.

Det är naturligt att, som MO föreslagit, initiativrätten till överflyttning av mål om klagan över beslut i disciplin- eller ersättningsmål tillkommer åklagaren på samma sätt som gäller för militära brottmål som avser åtal. I allmänhet torde frågan om överflyttning kunna väckas samtidigt som åklagaren avger förklaring till rätten över fullföljdsinlagan. En överflyttning förutsätter kontakt med den militära myndigheten. Givet är också att erforderligt samråd och utbyte av synpunkter skall äga rum mellan berörda åklagare, innan framställning göres om överflyttning.

På grund av vad sålunda anförts förordar jag att ett andra stycke av det sakliga innehåll MO föreslagit upptages i 77 § militära rättegångslagen.

Lagändringen torde böra träda i kraft den 1 juli 1965.

I enlighet härmed har inom justitiedepartementet utarbetats förslag till lag om ändrad lydelse av 77 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472), vilket torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende såsom bilaga¹.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslaget måtte för det i § 87 regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Stig Granqvist

¹ Förslaget, som är likalydande med det vid propositionen fogade förslaget, har uteslutits här.

Utdrag av protokoll, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 22 januari 1965.

Närvarande:

justitierådet HAGBERGH,

regeringsrådet WILKENS,

justitieråden RIBEN,

BERGSTEN.

Enligt lagrådet den 21 januari 1965 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 15 januari 1965, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag om ändrad lydelse av 77 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472).

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av assessorn Ulf Ankarloo.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Stig Granqvist

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 29 januari 1965.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, lagrådets den 22 januari 1965 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 15 januari 1965 remitterade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 77 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472)*.

Med förmälan att lagrådet lämnat förslaget utan erinran hemställer föredraganden, att lagförslaget måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Birgitta Liljefors